

**Oriol Pi de
Cabanyes**

Pedra seca

D'uns quants anys ençà, s'està produint un fenomen curiosíssim: hi ha un interès creixent pels treballs de pedra seca (sense l'ajut de cap mena de material cimentador). Marges i altres construccions de pedra seca caracteritzen el nostre paisatge mediterrani des de fa segles, si no mil·lennis. I ara tornen a desvetllar ressonàncies mítiques molt arrelades en la memòria de l'espècie.

A Catalunya això ja ve dels templets, que conreaven la vinya als pendents costaners d'entre l'Empordà i el Rosselló o en zones de repoblació medieval com la Conca de Barberà o el Pla de Santa Maria. Però el gran moment de la pedra seca és el segle XVII, quan la gran transformació agrària del país va guanyar al bosc molta terra cultivable.

D'aquí ve allò de "Los catalanes, de las piedras sacan panes". Es rompia la crosta rocosa d'un territori fins aleshores improductiu i les pedres que se n'extreien eren utilitzades per fer marges que delimitaven camins i asseguraven feixes de vinya. I també per fer barraques per guardar les eines o protegir-se en cas de mal temps en zones de conreu que ara quedaven més allunyades.

Construïdes amb lloses de pissarra –on n'hi ha– o amb pedres més o menys escairades extretes d'un territori reconquerit al bosc, les cabanes de pedra seca són en general còniques, semblants als iglús dels esquimals o als ruscós de les abelles. Arrodonides de cúpula, estaven sovint coronades amb un pa de terra

Es rompia la crosta rocosa d'un territori improductiu i amb les pedres que se n'extreien es feien marges

sembrat de lliris (els rizomes, entortolligant-se, reforçaven la textura i solidesa del sostre).

Al nostre Garraf, tan pedregós, les anomenem *mulasses*. El nom sembla que vingui de *mula*, però en realitat ve de *mola*. Havent intervingut en aquest procés transformador del camp català molts gascons (n'hi va haver una forta onada immigratòria entre el cinc-cents i el sis-cents), la paraula *molassa* sembla venir de l'occità *moulasso*, que és el nom de la pedra tova que ja feien servir aquells constructors en el seu país d'origen.

La *molassa* és, doncs, el marès tendre que a Mallorca s'ha utilitzat molt en l'arquitectura tradicional. És bo de recordar aquí l'estudi pioner de Miquel Forteza i Pinya, enginyer de camins canals i ports i escriptor vinculat a l'Escola Mallorquina: *Muros y cabañas: la mampostería en seco de Baleares* (1955). Però la bibliografia sobre el tema és ja extensa. Per saber-ne més, el web de la molt activa associació que presideix Martí-Rom: <https://pedrasecaarquitecturatradicional.cat>

És admirable la tasca dels cada vegada més nombrosos grups que es dediquen a la reconstrucció i salvaguarda d'aquests monuments. Ara mateix hi ha una dotzena d'itineraris marcats on es poden resseguir. El fenomen recuperador va prendre impuls el 2016 quan cinc barraques de Mont-roig del Camp van ser declarades per la Generalitat béns culturals a protegir. Ara fa uns mesos la Unesco ha declarat l'art de la pedra seca patrimoni cultural immaterial de la humanitat. Per molts anys!